

GENEL HACİZ YOLU İLE İLAMSIZ TAKİPLERDE YETKİLİ İCRA DAİRESİ (İİK m. 50)

Talih UYAR*

Genel haciz yolu ile ilamsız takiplerde, yetkili icra dairesinin hangisi (neresi) olduğu İİK m. 50'de¹ düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu maddede, "HUMK'un 'yetkiye ilişkin' hükümlerinin (m. 9-27), 'para ve teminat alacakları için olan ilamsız takiplerde' de uygulanacağı" belirtilmiştir. Bu nedenle, adı geçen kanundaki "genel ve özel" yetki kuralları HUMK m. 10'daki ayrık durum hariç olmak üzere icra hukukunda da aynen ve örnekseme yoluyla (kıyasen) uygulanır.

I. A. İlamsız Takiplerdeki Genel Yetki Kuralları: Borçlunun, MK gereğince (m. 19-22) ikametgahı² (yerleşim yeri) sayılan yerdeki icra dairesi genel yetkili icra dairesidir. Yani, her "ilamsız takip" -hakkında, başka "kesin yetki hükmü" bulunmadıkça- borçlunun takip tarihindeki ikametgahının bulunduğu yer icra dairesisinde yapılabilir.

Ancak, alacaklı, borçlunun adresini (ikametgahını) takip talebinde bilerek yanlış gösterirse, bu yer "yetkili icra dairesi"nin belirlenmesinde göz önüne alınmaz...³

* İzmir Barosu üyesi.

¹ Madde 50: "Para veya teminat borcu için takip hususunda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yetkiye dair hükümleri kıyas yoluyla tatbik olunur. Şu kadar ki, takibe esas olan akdin yapıldığı icra dairesi de takibe yetkilidir.

Yetki itirazı esas hakkındaki itirazla birlikte yapılır. İcra mahkemesi tarafından önce yetki meselesi tetkik ve kati surette karara raptolunur.

İki icra mahkemesi arasında yetki noktasından ihtilaf çıkarsa Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 25. maddesi hükmü tatbik olunur."

² Ayrıntılı bilgi için bkz., İmre, Z., *İkametgah Kavramı ve Buna İlişkin Meseleler* (İst. ÜHF 50. Yıl Armağanı, 1973, s. 209 vd.)

³ Bkz., 12. HD. 1.11.1983 T. 6768/8226.

Borçlunun, takip tarihinden sonra ikametgahını değiştirmesi, takibin yeni ikametgahın bulunduğu yer icra dairesine nakledilmesini gerektirmez. Aynı şekilde, “ilamlı takipler” hakkındaki İİK m. 34/II, “ilamsız takipler” hakkında uygulanmadığından, yetkili icra dairesindeki takip, alacaklının ikametgahını değiştirmesi üzerine, yeni ikametgahın bulunduğu yer icra dairesine nakledilmez.

Gerçek kişilerin ikametgahı (yerleşim yeri); yerleşmek (sürekli kalmak) niyetiyle oturdukları yerdir (MK m. 19/I).

Tüzel kişilerin ikametgahı (yerleşim yeri); kuruluş belgelerinde başka bir hüküm bulunmadıkça, işlerinin yönetildiği yerdir (MK m. 51). Derneklerin merkezi, derneğin tüzüğünde ve ticaret ortakları (şirketleri)nin merkezi de, ortaklık kuruluş sözleşmesinde yazılı olduğundan, bunlara karşı yapılacak takiplerde genel yetkili icra dairesi, bunların merkezlerinin bulunduğu yerdeki icra dairesidir.

Takip konusu borcun, birden fazla borçlusu bulunması halinde, alacaklı, bunlardan birisinin ikametgahının bulunduğu yerde -tüm borçlular hakkında- icra takibi yapabilir (HUMK m. 9/II). Ancak hemen belirtelim ki, bu hüküm (kural) yalnız “borçlulardan birinin ikametgahındaki (yerleşim yerindeki) icra dairesinde takip yapılması halinde” geçerli olur.⁴

II. B. İlamsız Takiplerdeki Özel Yetki Kuralları

A. Sözleşmeden Doğan Para Borçları;

aa. Sözleşmenin yapıldığı yer icra dairesinde HUMK m. 10’daki “*takip tarihinde*” borçlunun ya da vekilinin orada bulunması koşulu aranmaksızın (m. 50/I),

bb. Sözleşmenin yerine getirileceği (icra edileceği) yer, icra dairesinde (HUMK m. 10) takip konusu yapılabilir.⁵

cc. Ayrıca; BK m. 73’e göre; para borçları, alacaklının ikametgahında ödenmesi gerektiğinden, alacaklı, sözleşmeden doğan bir para alacağını sözleşmede, ayrıca yetkili yer gösterilmiş olmadıkça kendi ikametgahının bulunduğu yerdeki icra dairesinde takip konusu yapabilir.⁶ Örneğin; kirala-yan kira alacağı için,⁷ ipotekli alacaklı, ipotekle teminat altına alınmış olan

⁴ Bkz., 12. HD. 8.3.2004 T. 208/5300; 5.3.2004 T. 27821/5085; 27.11.12004 T. 24549/1461 vb.

⁵ Bkz., 12. HD. 29.3.2004 T. 281/5432; 1.12.2003 T. 20312/23302; 24.10.2003 T. 16485/20797 vb.

⁶ Bkz., 12. HD. 19.6.1995 T. 8938/9079; 23.9.1994 T. 10279/11042; 19.4.1994 T. 5087/4946.

⁷ Bkz., 12. HD. 30.10.1990 T. 3265/10669; 29.6.1989 T. 1186/10015 vb.

alacağı için,⁸ alacağını konkordatoya yazdırmış olan alacaklı, konkordatoya dahil edilen bu alacağı için⁹ kendi ikametgahının (yerleşim yerinin) bulunduğu yerde, icra takibi yapılabilir... BK m. 73/I hükmü, sadece götürülecek yani “alacaklının ikametgahında ödenecek” borçlar içindir. Aranacak borçlarda bu hüküm uygulanmaz. Bu borçlar “borçlunun ikametgahında” ödenir. Bu nedenle “kambiyo senetlerine bağlı alacaklar” aranacak alacak olduğundan (TK 667, 708) bu alacaklar “borçlunun ikametgahında” ya da kambiyo senedinde yazılı “ödeme yerinde” ödenir.¹⁰

Alacaklı ile borçlu arasında “para borcu doğururan bir sözleşme” mevcut olmadıkça, alacaklı BK m. 73/I uyarınca kendi ikametgahında takipte bulunamaz...¹¹

Yukarıda açıklanan yetki kurallarının uygulanışını şöyle bir örnekle gösterebiliriz;

Ankara’da ikamet eden (A), Eskişehir’de otomobilini, İzmir’de oturan (B)’ye taksitle satsa, (B) taksitleri ödemeseyse, satıcı (A), bu satış sözleşmesinden doğan semen alacağını; a) BK m. 73/I gereğince “ifa yeri icra dairesi” olarak Ankara İcra Dairesi’nde, b) Satış sözleşmesinin yapıldığı yer olan (m. 50/I) Eskişehir İcra Dairesi’nde, c) Daha önce belirttiğimiz genel yetkili icra dairesi olan borçlunun ikametgahının bulunduğu İzmir İcra Dairesi’nde takip konusu yapılabilir.

“Sözleşmeden doğan para alacakları” için kanunda öngörülen bu özel yetki kuralları, “borçlunun ikametgahının (yerleşim yerinin) bulunduğu yerde” takip yapılmasına (genel yetki kuralı) engel teşkil etmez.

b. Memur, asker, öğrenci, amele, çırak ve hizmetçi gibi bir yerde geçici olarak oturan kimseler hakkında yapılacak takipler -bu kişilerin o yerdeki oturmalarının oradaki uğraşlarına göre uzunca bir süre devam edebilecek durumda olması halinde- bunların geçici olarak buldukları yer icra dairesinde de yapılabilir (MK. m. 20).

c. Gerçek ya da tüzel kişinin çeşitli yerlerde şubesi varsa, o şubenin işlemlerinden dolayı, o şubenin bulunduğu yer icra dairesinde de takip yapılabilir (HUMK m. 17).

III. İcra hukukunda, usul hukukunda olduğu gibi, yetki kural olarak, kamu düzeni ile ilgili değildir. Bu nedenle, icra müdürü, yetkisizliğini

⁸ Bkz., 12. HD. 23.12.1985 T. 5981/11398; 24.11.1986 T. 2596/12775.

⁹ Bkz., 12. HD. 17.3.1977 T. 2721/2450.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz., Uyar, T., *İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri*, 2001, 3. Bası, C. 1, s. 893 vd.

¹¹ Bkz., 12. HD. 6.12.1984 T. 9371/12682.

kendiliğinden dikkate alamaz. Ancak, yetkinin, icra hukukunda da, ayrık olarak kamu düzeninden sayıldığı durumlar vardır:

a. Hacedilen taşınmazlar, ancak buldukları yerdeki icra dairesince paraya çevrilebilir.

b. Terekeye karşı yapılacak takipler için mutlaka, “ölenin son ikametgahındaki” icra dairesine başvurmak gerekir, “Terekeye karşı yapılacak takip” ile, “mirasçılarının tümüne karşı bunların mirasçılık sıfatları ile ilgili olarak” yapılacak takipler kastedilmektedir. Mirasçılar birden çok olup da, bunlardan sadece birine ya da birkaçına karşı takipte bulunulmuş ise, bu takip “terekeye karşı yapılan takip” niteliğinde sayılmaz. Mirasçı iki kişi olup da, bunlardan biri aynı zamanda, miras bırakandan alacaklı ise, onun diğer mirasçıya karşı yaptığı takip “terekeye karşı yapılan takip” sayılabilecek midir? Mirasçılar birden fazla olduğu durumlarda, alacaklı takibini, mirasçılarının hepsine birden yönelterek “ölenin son ikametgahının bulunduğu yerdeki” ya da mirasçılardan sadece birine veya birkaçına yönelterek “onların ikametgahlarının bulunduğu yerdeki” icra dairesinde yapabileme hususunda bir seçim hakkına sahip olduğundan, mirasçının bir kişi ya da iki kişi olup da birinin diğerini takip ettiği durumlarda, alacaklının aynı seçim hakkına sahip olacağı kabul edilmelidir. Yani, alacaklı dilerse takibini tereke borcundan dolayı, sorumlu olan “mirasçıya karşı” açar ve bu takdirde “genel yetki kuralları” uygulanır, dilerse takibini tek mirasçıya karşı fakat “terekeye karşı takip” niteliğiyle açar ve bu takdirde, takibin mutlaka “ölenin son ikametgahı”nın bulunduğu yerdeki icra dairesinde yapılması gerekir.

c. 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu’nun 33. maddesi uyarınca hakim m. müdahalesini gerektiren durumlarda açılacak dava (ve yapılacak takiplerin) ana taşınmazın bulunduğu yerde görülmesi gerekir. Örneğin; apartman yönetim giderinin tahsili için, ana taşınmazın bulunduğu icra dairesinde takipte bulunulması gerekir...¹²

d. İcra mahkemelerinin yetki çevresini belirleyen İİK m. 360 hükmü de, kamu düzeniyle ilgili bir hükümdür.¹³

IV. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, “yetkinin, kamu düzeni düşüncesiyle belirlenmediği konularda” tarafların yetkiyi belirleme konusunda geçerli olarak anlaşabileceklerini kabul ettiğinden (HUMK m. 22), İİK m. 50’de de “HUMK’daki yetki hükümlerine” yollama yapıldığından, icra hukuku bakımından, tarafların -gerçekte- yetkili olmayan bir icra dairesini, yetkili

¹² Bkz., 12. HD. 28.1.2003 T. 28645/1333; 11.11.2002 T. 21722/23054; 6.7.2000 T. 9930/11426.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz., Uyar, T., *İcra Hukukunda Yetki-Görev ve Yargılama Usulü “Tetik Mercii”*, 1991, 2. Bası, s. 115 vd.

kılmak için sözleşme yapabilmeleri mümkündür.¹⁴ İcra hukukundaki “yetki sözleşmesi”nin koşulları da, usul hukukundakinin¹⁵ aynıdır. Yani;

a. Yetki sözleşmesi yazılı olmalıdır.

b. Kesin yetki söz konusu olan yani yetkinin kamu düzeninden sayıldığı durumlarda, yetki sözleşmesi yapılamaz.

Taraflar “yetki sözleşmesi” ile, yasal olarak -genel ve özel- yetkili olan mahkeme (ve icra dairelerinin) yetkisini ortadan kaldıramazlar.^{16 17}

Uygulamada, tarafların “yetki sözleşmesi” yaparak, belirli bir mahkemenin (ve icra dairesinin) yetkisini kabul etmiş olmaları halinde, “tarafların mutlaka o mahkemeye (ve icra dairesine) başvurabilecekleri, bunun dışında yasal olarak (HUMK m. 9) yetkili olan davalının (borçlunun) ikametgahının bulunduğu yerdeki mahkemeye (icra dairesine) başvurulamayacağı” sanılmaktadır. Halbuki bu duraksama hatalıdır. Yüksek mahkeme de, çeşitli içtihatlarında “yetkili mahkemenin (icra dairesinin) gösterilmesinin, genel yetki kurallarını bertaraf etmeyeceğini” kesinlikle vurgulamıştır.¹⁸

c. Yetki sözleşmesi belirli olmalıdır. Alacaklıya “dilediği yer icra dairesinde” takipte bulunabilme hakkı veren yetki sözleşmeleri hükümsüzdür.¹⁹

Keza, uygulamada çok sık görülen “TC mahkemelerinin (ve icra dairelerinin)” yetkili olduğuna dair konulan kayıt da “belli bir mahkeme ve icra dairesinin yetkisini öngörmediği için” geçersizdir.²⁰

Yetki sözleşmeleri hususunda gerek doktrin ve gerekse uygulamada, şu hususlar duraksama ve uyuşmazlık konusu olmuştur:

¹⁴ Bkz., 12. HD. 20.12.2002 T. 25893/27065; 5.11.1999 T. 12237/13905; 10.12.1992 T. 13568/1126.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., Üstündağ, S., *Medeni Usul Hukukunda Selahiyet Anlaşmaları* (İHFM. 1961/1-4, s. 310 vd.); Kuru, B., *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 2001, 6. Bası, C. 1, s. 555 vd.; Postacıoğlu, İ., *Medeni Usul Hukuku*, 1975, s. 160 vd.; Bilge, N., Önen, E., *Medeni Yargılama Hukuku*, 1978, s200 vd.; Üstündağ, S., *Medeni Yargılama Hukuku*, 2000, 7. Bası, s. 210 vd.; Pekcanitez, H., Atalay, O., Özekes, M., *Medeni Usul Hukuku*, 2001, 2. Bası, s. 106 vd.

¹⁶ Berkin, N., *İcra Hukuku Rehberi*, 1979, s. 173; Kuru, B., *İcra ve İflas Hukuku*, 1988, C. 1, s. 179 Yüksek mahkeme de bu görüştedir. Bkz., 13. HD. 20.10.1981 T. 6029/6608 (YKD. 1982/1, s. 80); 15. HD. 5.4.1984 T. 719/1191 (YKD. 1985/6, s. 864); 13. HD. 5.12.1986 T. 5540/6071 (YKD. 1988/9, s. 1254); 6. HD. 9.3.1987 T. 846/2644 (YKD. 1987/10, s. 1489).

¹⁷ Aksi görüş, Üstündağ, S., *Medeni Yargılama Hukuku, a.g.e.*, s. 217, dipn. 121

¹⁸ Bkz., 12. HD. 9.6.2003 T. 10362/13460; 9.6.2001 T. 14186/12982; 7.6.2001 T. 9102/10136.

¹⁹ Bkz., İİD. 18.10.1968 T. 8943/9393.

²⁰ Bkz., 12. HD. 27.5.2003 T. 9473/12176; 26.9.1991 T. 2009/9644.

1. Yetki sözleşmesinde, birden fazla yer icra dairesinin yetkisi kabul edilebilir mi? Doktrinde; *“ taraflar yetki sözleşmesinde sadece bir tek yer mahkemesini yetkili kılabilirler, birden fazla mahkemenin yetkili kılınması mümkün değildir. Çünkü, maddede (HUMK m. 22) ‘mahkemelerden’ değil ‘mahkemedен’ (tekil) bahsedilmektedir”*²¹ denmesine rağmen uygulamada, *“birden fazla yer mahkeme ve icra dairelerinin yetkili olacağı”* düzenlenen sözleşme ve bonolarda öngörülmektedir. Bu konuda, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi,²² *“belirli olmak koşulu ile”* birden fazla mahkemenin yetkili kılınabileceğini öteden beri kabul etmektedir. Ancak, mahkemesi yetkili kılınan yerlerin birbirinden çok uzak olmaması istenmektedir. Aksi takdirde, bu tür sözleşmeler, *“davalı için güçlük yaratacağı”* gerekçesiyle, yüksek mahkemece geçerli sayılmamaktaydı.²³ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi²⁴ ise, önceleri bonoda iki yerin yetkili gösterilmiş olmasının *“kambiyo senetleri ile bağdaşmadığını”* belirterek, bu tür kayıtları geçersiz saymaktayken, son kararlarında²⁵ *“bonoda gösterilen iki yerin de yetkili olduğunu”* kabul etmeye başlamıştır.

Kanımızca, alacaklı ve borçlunun kendi ikametgahlarının bulunduğu yerdeki icra dairelerinin birbirlerine karşı yapacakları takipler (ve açacakları davalar) için yetkili olacağını karşılıklı olarak kararlaştırabilmeleri, pratik gereksinmelere uygun olacağından, geçerli sayılmalıdır.

Yetki sözleşmesinde yer alan *“yetkili mahkeme koşulu”*, *“yetkili icra dairesi”* bakımından da geçerli olur mu? Doktrinde,²⁶ *“sadece mahkemedен söz eden bir yetki sözleşmesinin, icra dairesini de kapsamayacağı”* belirtilmesine rağmen uygulamada aksi görüş benimsenmektedir. Yüksek mahkeme,²⁷ çeşitli kararlarında, *“sözleşmede ‘mahkeme’ için öngörülen yetki koşulunun, ‘icra dairesi’ için de geçerli olacağını”* belirtmiştir...

2. Yetki sözleşmesi, tarafları ve onların mirasçılarını (küllü haleflerini) ve dava (takip) konusu alacağı devir alanları (cüz’i halefleri) de bağlar. Doktrinde²⁸ bu konuda görüş ayrılığı yoksa da, Yargıtay’ın bu konuya ilişkin içtihatları birbiri ile çelişmektedir. Gerçekten, 11. Hukuk Dairesi²⁹ *“miras-*

²¹ Kuru, B., *Usul*, C. 1, s. 563.

²² Bkz., 11. HD. 4.4.1974 T. 1307/1158; 3.12.1973 T. 4677/4822 (Uyar, T., *a.g.e.*, s. 79 vd.)

²³ Bkz., TD. 12.11.1959 T. 2336/439 (*Batıder*, 1961, C. 1, S. 2, s. 279)

²⁴ Bkz., 12. HD. 15.5.1984 T. 3401/6099; 2.12.1982 T. 8027/9002; 18.9.1979 T. 6183/6925

²⁵ Bkz., 12. HD. 27.5.2002 T. 1008/11095.

²⁶ Kuru, B. *Usul*, C. 1, s. 565; Eriş, G., *Kıymetli Evrak ve Taşıma*, 1988, s. 618.

²⁷ Bkz., 12. HD. 20.11.2003 T. 20276/23037; 10.11.1993 T. 13294/17550.

²⁸ Kuru, B. *Usul*, C. 1, s. 574; Ansay, S. Ş., *Hukuk, İcra ve İflas Usulleri*, 1960, s. 100; Üs-tündağ, S., *a.g.m.*, s. 337.

²⁹ Bkz., 11. HD. 2.2.1978 T. 321/290.

³⁰ Bkz., 3. HD. 20.5.1958 T. 3705/3092 – 17.9.1963 T. 7249/6538.

³¹ Bkz., İİD. 20.12.1954 T. 5697/5813.

birakanın yaptığı yetki sözleşmesinin mirasçuları bağlamayacağını” belirtirken, 3. Hukuk Dairesi³⁰ doğru olarak “mirasbirakanın yaptığı yetki sözleşmesinin mirasçuları da bağlayacağını” ifade etmiştir. İcra ve iflas dairesi³¹ de eski bir kararında, bu görüşe katılmıştır.

3. Yetki sözleşmesinde yetkili olduğu belirtilen icra dairesinin yetkisi, bu sözleşmenin geçersizliği ileri sürülmediği sürece devam eder. Eğer “yetki sözleşmesindeki imza inkar edilirse”³² ya da “yetki sözleşmesinde sahtelik yapıldığı”³³ -örneğin; yetkili yer olarak öngörülen İzmit’in İzmir şekline dönüştürüldüğü- ileri sürülürse, yetki sözleşmesinin geçerliliği tartışma konusu edildiğinden, öncelikle bu sözleşmenin geçerliliğinin -imza inkarının ve sahtelik iddiasının- araştırılması gerekir. Yetki sözleşmesinin geçersizliğine ilişkin iddianın asılsız olduğu anlaşıldıktan sonra, takibin yetki sözleşmesinde yetkili kılınan yerde yapılması mümkün olur.

V. Yetki İtirazının Yapılması: Yetkinin kamu düzeninden sayılmadığı durumlarda, icra müdürü, takip için icra dairesinin yetkisizliğini kendiliğinden dikkate alamayacağından, borçlunun yetki itirazında bulunması gerekir.

Takibin yapıldığı icra dairesinin “yetkisiz olduğunu” bildirmek isteyen borçlunun, bunu -diğer itiraz sebepleri gibi- “icra dairesi”ne,³⁴ “itiraz süresi içinde” bildirmesi gerekir. “İcra dairesi” yerine, “icra mahkemesi”ne yapılacak itiraz sonuç doğurmaz...³⁵

Yetki itirazının esas hakkındaki itirazla birlikte -yani; borçlu aynı zamanda, borca veya imzaya da itiraz etmek istiyorsa, bu itirazla birlikte-³⁶ yapılması gerekir (İİK m. 50/II). Bu hüküm, “yetki itirazının reddi” halinde, varsa “esasa yönelik itirazların”da incelenmesine olanak tanınarak, zaman kaybının önüne geçilmesini amaçlamaktadır.³⁷ Borçlu, ödeme emrine borç ya da imza yönünden itiraz ederken yetki itirazında bulunmamışsa, daha sonra -itiraz süresi dolmadan da- artık takibe yetki yönünden itiraz edemez.³⁸

Borçlu, esasa -borca ya da imzaya- itiraz etmeden, yalnız “yetki itirazı”nda bulunabilir.³⁹

³² Bkz., TD. 24.3.1971 T. 611/2346.

³³ Bkz., TD. 9.5.1958 T. E:2724.

³⁴ Bkz., 12. HD. 24.4.2001 T. 6149/6919; 20.4.1999 T. 4724/5047; 6.3.1989 T. 2346/3056.

³⁵ Bkz., 12. HD. 13.3.1987 T. 7575/3513; 3.3.1988 T. 4689/2415 vb.

³⁶ Bkz., 12. HD. 24.4.2001 T. 6149/6919; 20.4.1999 T. 4724/5047; 6.3.1989 T. 2346/3056 vb.

³⁷ Bkz., 12. HD. 20.5.1999 T. 6158/6624; 27.5.1997 T. 5878/6238.

³⁸ Kuru, B., *İlamsız İcrada İcra Dairesinin Yetkisine İtiraz* (İBD. 1986/7-8-9, s. 425, dipn.

4) Kuru, B., *İcra ve İflas Hukuku*, C. 1, s. 180, dipn. 17a.

³⁹ Bkz., 12. HD. 6.4.1988 T. 6655/4341

Kambiyo senedine mahsus haciz yolu ile takipte, borçluya hatalı olarak “örnek; 49 ödeme emri” gönderilmişse⁴⁰ veya kambiyo senedine dayanarak genel haciz yolu ile takipte bulunulmuşsa,⁴¹ borçlunun “yetki itirazı”nı, icra dairesine bildirmesi gerekir.

Borçlunun yaptığı yetki itirazı'nın da geçerli olabilmesi (ve takibi durdurabilmesi) için -yasada açık bir hüküm bulunmamasına rağmen- “yetkili icra dairesinin neresi olduğu”nun, yetki itirazında açıkça belirtilmesi gerekir.^{42, 43} Borçlu, “yetki itirazı”nda, yetkili icra dairesini doğru olarak göstermemişse, “yetki itirazının -bu itirazı inceleyecek mercice- reddine” karar verileceğinden, borçlunun yetkili icra dairesini doğru olarak belirledikten sonra, “yetki itirazı”nda bulunması gerekir.

Eğer, takip için birden fazla (genel ve özel) yetkili icra dairesi varsa, borçlu itirazında bunların hepsini birden mi bildirmeli, yoksa seçim hakkını kullanarak, sadece bunlardan birisini mi “yetkili icra dairesi” olarak bildirmelidir? Örneğin; takip konusu bonoda “İstanbul ve İzmir” İcra Dairelerinin yetkili olacağı belirtilmesine rağmen, ikametgahı (yerleşim yeri) İzmit'te olan borçlu hakkında Ankara'da icra takibi yapılmışsa, borçlu yetki itirazında, “yetkili icra dairesinin Ankara olmadığını” belirtirken, “yetkili icra dairesinin İstanbul, İzmir ve İzmit olduğunu”mu belirtecektir yoksa bunlardan birini seçip (tercih edip) sadece onun adını örneğin; “yetkili icra dairesinin İstanbul olduğunu”mu belirtecektir? Doktrinde, HUMK m. 23'ün son cümlesindeki “yetkili mahkeme” sözcüğüne dayanılarak, yetki itirazında bulunan tarafın, birden fazla mahkeme (ve icra dairesini) bildiremeyeceği, bunlardan birisini seçmek zorunda olduğu, böyle yapmaması halinde, yetki itirazının hükümsüz olacağı belirtilmesine rağmen⁴⁴ Yargıtay'ın bu konudaki içtihatları birbiri ile çelişkilidir.^{45, 46}

12. Hukuk Dairesi çok yeni bir kararında, “yetki itirazında bulunan borçlunun -yetkili olmaları koşuluyla- ‘birden fazla icra dairesinin yetkili olduğunu’

⁴⁰ Bkz., 12. HD. 17.3.1987 T. 2814/3686 .

⁴¹ Bkz., 12. HD. 10.10.2003 T. 15209/19773; 7.10.1988 T. 13538/11014.

⁴² Kuru, B., a.g.m., s. 425; Kuru, B., İcra ve İflas Hukuku, C. 1, s. 180; Kuru, B., Usul, C. 1, s. 591; Postacıoğlu, İ., İcra Hukuku Esasları, 1982, s. 110.

⁴³ Bkz., 12. HD. 10.3.1998 T. 2387/2847; 9.12.1996 T. 15033/15412; 7.10.1996 T. 9168/11809 vb.

⁴⁴ Kuru, B., Usul, C. 1, s. 593; Yavuz, N., Bir Usul Meselesi, Yetki İtirazlarında Birden Fazla Yetkili Mahkeme Gösterilebilir mi? (ABD, 1974/6, s. 1120 vd.)

⁴⁵ Doktrindeki bu görüş doğrultusundaki kararlar için bkz., 2. HD. 8.4.1985 T. 3008/3314 (İKİD. 1986/305, s. 4144 vd.); 13. HD. 9.3.1987 T. 1071/1352 (YKD. 1988/2, s. 219); 11. HD. 28.6.1973 T. 3079/3034 (İBD. 1975/11-12, s. 1045).

⁴⁶ Aksi görüşü benimseyen kararlar için bkz., HGK. 25. 12. 1987 T. 2-506/1103 (Yasa D. 1988/4, s. 535); 4. HD. 31.3.1986 T. 1836/2870 (Yasa D. 1986/7, s. 1002); 10. HD. 17.9.1973 T. 142/151 (İBD. 1973/9-10, s. 1089).

bildirebileceğini" belirtmiştir.⁴⁷ Ancak bu durumda, tercih hakkı alacaklıya geçeceğinden, *"alacaklı tarafa tercih hakkını neresi için kullandığı"*nın sorulması gerekecektir.

İcra takibinde birden fazla borçlu bulunuyorsa, her birinin ayrı ayrı *"yetki itirazı"*nda bulunması gerekir.⁴⁸

V1. Yetki İtirazının Sonuçları: *"Süresi 7 gün içinde", "icra dairesine"* yapılan *"yetki itirazı"* ile icra takibi durur.

*"Yetki itirazı"*nın bu sonucu doğurabilmesi için; **a.** *"İtiraz süresi içinde"* ve **b.** *"İcra dairesine"* yapılmış olması gerekir.⁴⁹ Bu nedenle, itiraz süresi geçtikten sonra -icra dairesine- yapılan veya itiraz süresi içinde icra mahkemesine yapılan itiraz⁵⁰ geçerli olmaz yani icra takibini durdurmaz.

"Yetki itirazı" *"senet metninden anlaşılan"* itiraz sebeplerinden olmadığından,⁵¹ borçlusu süresi içinde borca veya imzaya itiraz etmesi nedeniyle alacaklının icra mahkemesine başvurup *"itirazın kaldırılması"*nı istemiş olması halinde, borçlu icra mahkemesindeki duruşmada *"yetki itirazı"*nda bulunamaz.⁵²

Borçlu süresi içinde icra dairesine yetki itirazında bulunmamış (veya süresinden sonra yetki itirazında bulunduğu için bu itiraz geçersiz sayılmış) fakat borca veya imzaya itiraz etmiş olduğu için takip durmuş, alacaklı da mahkemeye başvurarak *"itirazın iptali"*ni (İİK m. 67) istemişse, bu davada borçlu mahkemenin yetkisine itiraz edebilir mi? Konu doktrinde⁵³ tartışmalı olduğu gibi, yüksek mahkemenin içtihatları da yakın zamana kadar birbiri ile çelişkili iken,⁵⁴ yüksek mahkeme son içtihatlarında *"itirazın iptali davasının icra takibinin uzantısı olduğunu, iki dosyanın bir birlik oluşturduğunu, davalının (borçlunun) icra dairesinin yetkisine itiraz etmiş olması halinde, bu "ha-*

⁴⁷ Bkz., 12. HD. 30.1.2004 T. 27598/1927; 13.3.2003 T. 2596/5145; 24.4.2002 T. 7188/8482 vb.

⁴⁸ Bkz., İİD. 19.9.1964 T. 9557/9672.

⁴⁹ Bkz., Yuk. dipn. 27.

⁵⁰ Bkz., Yuk. dipn. 27a.

⁵¹ Bkz., 12. HD. 19.6.1979 T. 5483/5620; 18.10.1976 T. 8448/10198; 2.5.1978 T. 4019/3956.

⁵² Bkz., 12. HD. 3.2.1976 T. 10247/971.

⁵³ *"Borçlunun, mahkemenin yetkisine itiraz edebileceği"* görüşü için bkz., Kuru, B., *İcra ve İflas Hukuku*, s. 287, aksi görüş için bkz., Üstündağ, S., *İlamsız İcrada İcra Dairesi'nin Yetkisine İtiraz* (İBD. 1986/10-11-12, s. 615 vd.)

⁵⁴ Birinci görüş doğrultusundaki kararlar için bkz., 11. HD. 24.11.1987 T. 4238/6509; 15. HD. 23.10.1986 T. 4485/3475; 11. HD. 6.11.1985 T. 5986/5871; 13. HD. 2.12.1975 T. 2435/7861 (Uyar, T., *İcra Hukukunda Yetki – Görev ve Yargılama Usulü*, s. 32 vd.); İkinci görüş doğrultusundaki kararlar için bkz., 15. HD. 24.4.1989 T. 963/2055; 28.11.1985 T. 4185/3970 (Uyar, T., *a.g.e.*, s. 31 vd.)

dise'nin çözümlenmeden davaya devam edilemeyeceğini, itirazın iptali davasında mahkemenin yetkisine itiraz edilmiş olsun veya olmasın, mahkemenin öncelikle -icra mahkemesinin yerine geçerek- icra dairesinin yetkisine yönelik itirazı incelemesi ve borçlunun bu itirazını yerinde bulması halinde, işin esasına girmeden 'icra dairesinin yetkisiz olduğuna' aksi halde ise işin esasına girip, toplanacak delillerle oluşacak sonuca göre karar vermesi gerekeceğini" belirtmeye başlamıştır...⁵⁵

VII. Yetki İtirazının İncelenmesi: Alacaklı, borçlunun icra dairesine, süresi içinde yaptığı "yetki itirazı"nı ya kabul eder (yani itirazı haklı bulur) ya da kabul etmez:

a. Alacaklı, borçlunun "yetki itirazı"nı kabul ederse, "takip dosyasının borçlunun yetki itirazında bildirdiği icra dairesine gönderilmesini" -altı aylık, itirazın kaldırılmasını isteme süresi içinde-⁵⁶ ister.

Bu durumda, takip dosyası kendisine gelen icra dairesi, borçluya yeni bir ödeme emri gönderir.⁵⁷ Ancak, bu yeni ödeme emrinde "alacaklı" değişikliği yapılarak, borçluya başka (yeni) bir alacaklı adına ödeme emri gönderilemez...⁵⁸ Borçlu bu ödeme emrine karşı sadece "borca" ve "imzaya" itiraz edebilir, "yetki itirazı"nda bulunamaz...

b. Alacaklı, borçlunun yetki itirazını kabul etmezse; bu itirazın ortadan kaldırılmasını sağlaması gerekir. Bunun için alacaklının şu yolu izlemesi gerekir:

aa. Borçlu icra dairesine itiraz ederken sadece "yetki itirazı"nda bulunmuşsa, alacaklı mahkemeye başvurup "itirazın iptali davası" açamaz. Bu durumda, icra mahkemesine başvurup "itirazın kaldırılması" isteminde (İİK m. 68) bulunmak zorundadır (İİK m. 50/II).⁵⁹

bb. Eğer borçlu icra dairesinde, haklarında yapılan icra takibine hem esas yönden (yani "borca" veya "imzaya") itiraz etmiş ve hem de yetki itirazında bulunmuşsa, alacaklı dilerse icra mahkemesine başvurarak "itirazın kaldırılması"nı dilerse mahkemeye başvurarak "itirazın iptali"ni ister.^{60, 61}

Böyle bir durumda, mahkemenin, borçlunun icra dairesine yaptığı "yetki itirazı"nı inceleyip incelemeyeceği doktrinde tartışma konusu ol-

⁵⁵ Bkz., 19. HD. 7.7.2003 T. 3531/7467; 8.4.2003 T. 10493/9760; HGK. 20.11.2002 T. 19-900/994; 11. HD. 31.10.2002 T. 5122/9810.

⁵⁶ Kuru, B., *İcra ve İflas Hukuku*, s. 181, dipn. 21; a.g.m., s. 5, dipn. 8.

⁵⁷ Bkz., 12. HD. 23.10.1997 T. 11003/11438; 21.3.1983 T. 955/2076; 23.10.1979 T. 7497/8162.

⁵⁸ Bkz., 12. HD. 28.1.2003 T. 28222/1362.

⁵⁹ Uyar, T., *İcra Hukukunda İtiraz*, s. 180; Düzgün, N., *İlamsız İcrada Yetki İtirazı ve Bunun Giderilmesi* (ABD, 1997/4, s. 51)

⁶⁰ Kuru, B., a.g.e., s. 183-282; Postacıoğlu, İ., a.g.e., s. 112; Üstündağ, S., a.g.e., s. 81 Uyar, T., *İtiraz*, s. 180.

⁶¹ Bkz., 12. HD. 4.4.2000 T. 4491/5146.

muştur. Bir görüşe göre⁶² itirazın iptali davasına bakan mahkeme yalnız kendi yetkisini inceleyebilir, borçlunun icra dairesine yaptığı yetki itirazını inceleyemez. Eğer “*itirazın iptali davası*” icra takibinin yapıldığı yerde açılmış ve davalı (borçlu) burasının yetkisiz olduğu kanısında ise, bu hususu “*ilk itiraz*” (HUMK m. 23, 187/2) olarak esasa cevap süresi içinde ileri sürmelidir. Bunun üzerine, mahkeme bu itirazı inceler ya “*yetki itirazının reddine*” karar verir. Bu durumda, mahkemenin aynı zamanda “*icra dairesine yapılan itirazın da reddine*” karar vermesine gerek yoktur (çünkü mahkemenin buna yetkisi yoktur). Böylece icra dairesindeki “*yetki itirazı*” da kendiliğinden reddedilmiş olur. Ya da mahkeme, yetki itirazını yerinde bulur ve “*yetkisizlik kararı*” vermekle yetinir (HUMK m. 27; 193/II, III), yoksa “*icra dairesinin de yetkisiz olduğu*” gerekçesiyle, “*itirazın iptali davasının reddine*” karar veremez, böyle bir karar usul ekonomisine aykırı düşer. Eğer “*itirazın iptali davası*” icra takibinin yapıldığı yerden başka bir yerde açılmışsa, davalının (borçlunun) “*ilk itiraz*” olarak mahkemenin yetkisizliğini ileri sürmesi halinde, mahkeme az önce belirtilen şekilde ya “*yetki itirazının reddine*” veya “*yetkisizlik*” kararı vermekle yetinir, ayrıca, borçlunun icra dairesinin yetkisine yönelik itirazını inceleyemez...

Diğer bir görüşe göre,⁶³ itirazın iptali davası sadece ve sadece icra takibinin yapıldığı yerdeki mahkemede açılabileceğinden, itirazın iptali davasını görece mahkemenin, icra dairesinin yetkisine yönelik itirazı da incelemesi gerekir. Çünkü, bu incelemenin sonucuna göre, kendisinin de yetkili olup olmadığı anlaşılacaktır.

Doktrindeki bu görüş ayrılığı uygulamayı da etkilemiş ve Yargıtay’ın ayrı daireleri farklı kararlar vermişlerdir. Fakat, yüksek mahkemenin (11 ve 15. Hukuk Dairesi’nin) özellikle yeni tarihli kararlarında,⁶⁴ ikinci görüşe katıldığını ve “*icra dairesinde yapılan genel haciz yolu ile ilamsız takibe karşı borçlunun hem yetki ve hem de esas yönden itirazda bulunup, takibi durdurmasından sonra, alacaklı tarafından açılan itirazın iptali davasında, mahkemenin önce icra dairesine davalı borçlunun yaptığı ‘yetki itirazı’ nı incelemesi ve bu itirazı yerinde bulmaması halinde ‘esasa yönelik itiraz’ ı incelemesi gerekeceğini*” belirttiğini görüyoruz. Buna karşın, 13. Hukuk Dairesi⁶⁵ birinci görüş doğrultusunda karar vermiştir...

⁶² Kuru, B., *a.g.e.*, s. 183-186 vd.; Kuru, B., *İlamsız İcrada İcra Dairesi’nin Yetkisine İtiraz* (İBD 1986/8-9, s. 427); Postacıoğlu, İ., *a.g.e.*, s. 112.

⁶³ Üstündağ, S., *a.g.e.*, s. 81 vd.; Üstündağ, S., *İlamsız İcrada İcra Dairesi’nin Yetkisine İtiraz* (İBD. 1986/10-11-12, s. 618 vd.).

⁶⁴ Bkz., 11. HD. 22.12.1987 T. 6823/7519 - 15. HD. 1.12.1987 T. 932/4200 - 11. HD. 5.5.1987 T. 765/2692 - 5.5.1987 T. 1804/2720 (Uyar, T., *Yetki-Görev ve Yargılama Usulü*, s. 23 vd.)

⁶⁵ Bkz., 13. HD. 24.10.1989 T. 3332/6088 (Uyar, T., *Yetki-Görev ve Yargılama Usulü*, s. 22 vd.).

Nihayet son (daha yeni tarihli) kararlarında yüksek mahkeme⁶⁶ (Hukuk Genel Kurulu, 11 ve 19. Hukuk Daireleri) ikinci görüş doğrultusunda içtihadta bulunmuştur...

cc. Borçlu sadece “yetki itirazı”nda bulunduğu için veya hem “esas” yönden (yani; “borca” veya “imzaya”) hem de “yetki” yönünden itiraz ettiği için alacaklı icra mahkemesine başvurup “itirazın kaldırılması” isteminde bulunmuşsa,⁶⁷

aaa. İcra mahkemesi “yetki itirazı”nı haklı (yerinde) bulursa, “itirazın kaldırılması isteminin reddine, ödeme emrinin iptaline ve takip dosyasının talep halinde yetkili... icra dairesine gönderilmesine” şeklinde karar vermelidir.^{68, 69} Bunun yerine; “yetki yönünden takibin iptaline” şeklinde karar vermemelidir.⁷⁰

Bu durumda, alacaklının, bu kararın kesinleşmesinden itibaren on gün içinde, yetkisiz icra dairesine başvurarak, takip dosyasının yetkili icra dairesine gönderilmesini istemesi gerekir (HUMK m. 193/III, İİK m. 50/I). Alacaklı bu süre içinde, dosyanın yetkili icra dairesine gönderilmesini istemezse, “takip yapılmamış”(açılmamış) sayılır⁷¹ ve alacaklı yeniden harç ödeyerek takip yapmak zorunda kalır.⁷²

Ayrıca belirtelim ki, yüksek mahkeme son kararlarında⁷³ “HUMK m. 193/III’deki on günlük sürenin, icra mahkemesinin yetkisizlik kararı hakkında Yargıtayca verilen” Onama Kararı’nın taraflara tebliğinden itibaren “karar düzeltme” süresinin geçmesinden itibaren (eğer; bu karara karşı “karar düzeltme” yoluna gidilmişse, “karar düzeltme isteminin reddine” ilişkin kararın ilgililere tebliğinden itibaren) işlemeye başlayacağını belirtmeye başlamıştır...

bbb. İcra mahkemesi, “yetki itirazı” nı haklı bulmazsa;

⁶⁶ Bkz., Yuk. dipn. 47.

⁶⁷ Kuru, B., a.g.e., s. 188 vd.; a.g.m., s. 7 vd.

⁶⁸ Kuru, B., a.g.e., s. 188; a.g.m., s. 7.

⁶⁹ Diğer görüşe göre ise, bu durumda “ödeme emrinin iptaline” karar vermeden, sadece “alacaklının itirazın kaldırılması talebinin reddi”ne karar verilmelidir. Çünkü, HUMK m. 193, icra hukukunda uygulanmaz (Üstündağ, S., a.g.m., s. 624 vd.).

⁷⁰ Bkz., 12. HD. 11.11.1999 T. 13135/13975; 25.11.1988 T. 12763/13438; 6.2.1995 T. 1428/1416.

⁷¹ Bkz., 12. HD. 26.12.2003 T. 22270/26506; 29.5.2003 T. 9384/12395; 21.5.2003 T. 8746/11560 vb.

⁷² Bkz., 12. HD. 14.5.1998 T. 4464/5468; 21.10.1994 T. 11930/12694; 7.12.1993 T. 14191/19137.

⁷³ Bkz., 12. HD. 4.3.2004 T. 27868/4918; 2.10.2003 T. 19812/19028; 19.10.2000 T. 14678/15369.

aaaa. Borçlu sadece “yetki itirazı”nda bulunmuşsa, icra mahkemesinin “yetki itirazının kaldırılmasına” karar vermesi gerekir. Bu durumda takip kesinleşir, alacaklı haciz isteyebilir.

Alacaklının talebini kabul ederek “yetki itirazının kaldırılmasına” karar veren icra mahkemesi aynı kararda ayrıca alacaklı lehine %40 tazminata hükmedemez.⁷⁴

bbbb. Borçlu hem “yetki” hem de esas (“borç” veya “imza”) yönden itirazda bulunmuşsa, icra mahkemesinin önce “yetki itirazı”nı incelemesi ve bu itirazı haksız bulması halinde, borçlunun esasa “borca” veya “imzaya” ilişkin itirazının yerinde olup olmadığını incelemesi gerekir.

İcra mahkemesi, önce “yetki itirazı”nı incelemeden, “esasa ait itirazları” inceleyemez.⁷⁵

VIII. İcra mahkemesinin yetkisizliğe yani “yetki itirazının kabulüne” ilişkin kararları temyiz olunabilir (İİK m. 363/2). Buna karşın, “yetki itirazının reddine” (yani; “icra dairesinin yetkili olduğuna”) ilişkin kararları temyiz edilebilir mi? Yüksek mahkeme bu tür kararların da temyiz edilebileceğini yani; bu kararların da İİK m. 363/2. hükmünün kapsamına girdiğini oy çokluğu ile kabul etmektedir...⁷⁶ Doktrinde ise, bu tür kararların “temyiz edilemeyeceği”ni çünkü “bunların İİK m. 363’de öngörülmediğini” ileri sürenler⁷⁷ bulunduğu gibi, bu tür kararların da “temyiz edilebileceği”ni çünkü “bu kararların da İİK m. 363/3 anlamında bir itirazın reddi kararı” olduğunu belirtenler⁷⁸ de vardır.

⁷⁴ Bkz., 12. HD. 28.3.2000 T. 3872/4666.

⁷⁵ Bkz., 12. HD. 10.5.1991 T. 13237/5926; 7.12.1990 T. 4337/12760; 8.6.1989 T. 13736/8552.

⁷⁶ Bkz., 12. HD. 30.4.1991 T. 11786/5325.

⁷⁷ Postacıoğlu, İ., a.g.e., s. 111; Üstündağ, S., a.g.m., s. 620, dipn. 2.

⁷⁸ Kuru, B., a.g.m., s. 430, dipn. 20; a.g.e., s. 46; 188, dipn. 25.